

Oppfølging av anbefalingen om arealstrategier i nasjonale forventninger

Liv Kirstine Just-Mortensen, Planavdelingen

KS webinar om «Arealstrategier i kommuneplanens samfunnsdel» 29. september 2022

Utgangspunktet

Pbl § 10-1, 1.ledd, 2.setning:

Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, **herunder langsiktig arealbruk**, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.

Pbl § 11-2, 1.ledd:

Kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Den bør inneholde en beskrivelse og vurdering av alternative strategier for utviklingen i kommunen.

Bestemmelsene er nærmere forklart i [«Lovkommentar til plandelen av pbl»](#)

En overordnet arealstrategi bør være en del av samfunnsdelen

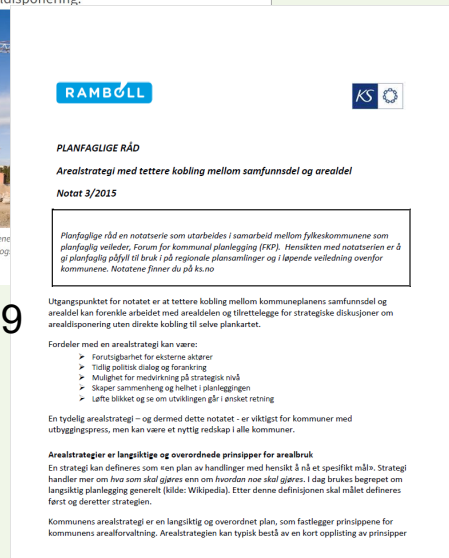
Mange kommuner har hatt langsiktige arealstrategier i flere år

2008/2022

2015/2019

2018

Tabell 3.1. Antall kommuner med inntil 2500 innbyggere med arealstrategi, etter fylke.

	Samfunns- del	Areal- del	Plan- strategi	Spredte omtaler	Ikke	TOT
Rogaland	0	0	0	0	3	3
Møre og Romsdal	1	0	0	1	0	2
Nordland	8	2	2	3	7	22
Viken	1	0	0	4	1	6
Innlandet	7	0	0	3	3	13
Vestfold og Telemark	0	0	0	0	6	6
Agder	3	3	0	0	4	10
Vestland	1	0	1	3	6	11
Trøndelag	0	0	0	5	9	14
Troms og Finnmark	9	1	3	0	5	18
SUM	30	6	6	19	44	105

Den eldste arealstrategien fra 2007, mange vedtatt i 2019 eller senere.

Forskerne gikk detaljert inn i 6 kommuner og intervjuet mm.

Bruk av arealstrategi i kommuner med under 2.500 innbyggere

Tabell 3.2. Kommuner med inntil 2500 innbyggere med arealstrategi i kommuneplanens samfunnsdel, arealdel eller i planstrategien

	Samfunnsdel	Areal- del	Planstrategi
Møre og Romsdal	Smøla (2020)		
Nordland	Sømna (2017) Vega (2007) Herøy (2014) Hattfjelldal (2020) Træna (2017) Rødøy (2019) Beiarn (2020) Flakstad (2019)	Røst (2008) Moskenes (2010)	Gildeskål, (2020) Lødingen (2020)
Viken	Aremark (2017)		
Innlandet	Vestre Slidre (2017) Stor-Elvdal (2019) Engerdal (2018) Tolga (2015) Os (2015) Vang (2015) Lom (2016)		
Agder	Bygland (2020), Åseral (2020), Sirdal (2018)	Valle (2016) Bykle (2018) Iveland (2020)	
Vestland	Hyllestad (2018)		Samnanger (2020–23)
Troms og Finnmark	Ibestad (2020) Karlsøy (2018) Storfjord (2020) Kvænangen (i planprogr) Hasvik (2019) Måsøy (under arb) Lebesby (2018) Berlevåg (2020) Nesseby (i planprogr)	Dyrøy (2019)	Lavangen (2020) Salangen (2020) Loppa (KPA i slutfase)
SUM	30	6	6

Arealstrategi i småkommuner

Bro mellom kommuneplanens samfunnsdel og arealdel?

Forfattere:

Elisabeth Angell, NORCE Samfunn; Hans Olav Bråttå, Høgskolen Innlandet – Østlandsforskning; Nils Aarsæther, Aarsæther FoU

Rapport 9-2021, NORCE samfunn

I samarbeid med:

Noen konklusjoner fra forskerne.

- Utformingen er løst ganske forskjellig - det taler for at arealstrategi er et fleksibelt verktøy.
- Denne fleksibiliteten er viktig å ivareta.
- Arealstrategier ser ut til å forenkle sammenkoblingene og fungerer som bro mellom samfunnsdel og arealdel.
- Arealstrategi blir særlig viktig når det er tidsspenn mellom samfunnsdel og arealdel.
- Viktig at veiledningen til kommunene ikke standardiseres, men tar utgangspunkt i den konkrete plansituasjonen / planfasen kommune er i.
- Det må også tas hensyn til distriktskommunenes variasjon i utbyggingspress og kontinuitet på personalsiden.

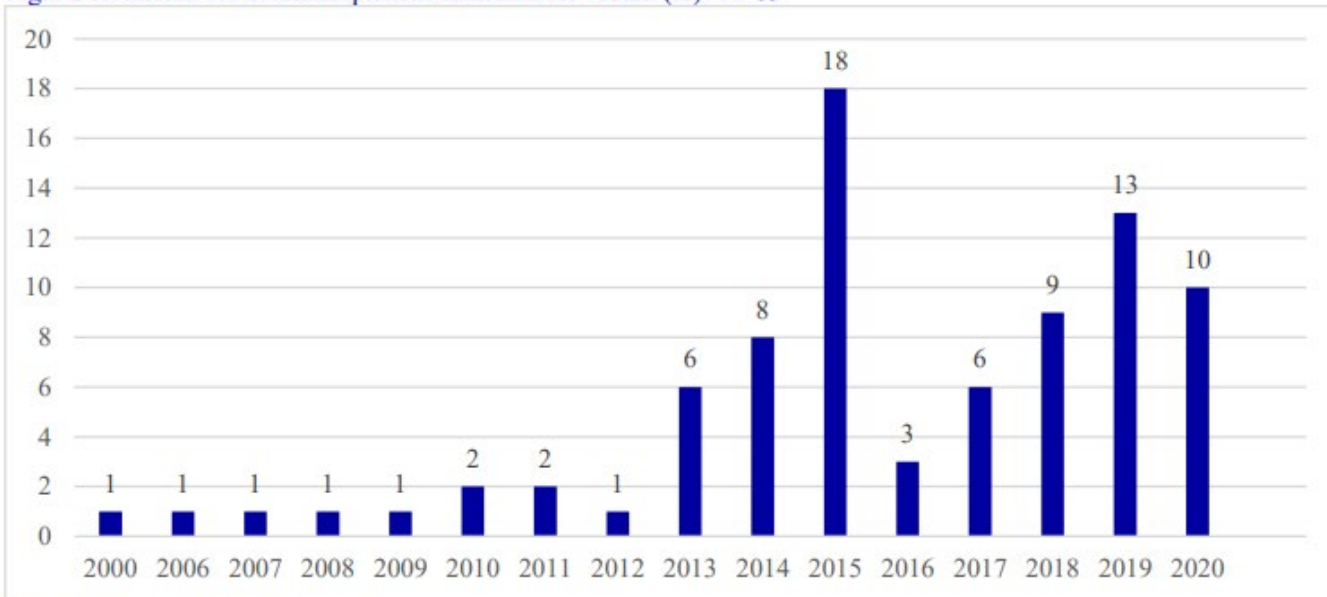

Arealstrategi i mellomstore kommuner

- Kartlagt status for samfunnsdelen i alle mellomstore kommuner.
- 86 kommuner med mellom 10.000 og 40.000 innbyggere
- Kvalitativ analyse av 6 kommuner har lagt opp sine samfunnsdeler, og hvilke erfaringer de har med planprosess og bruk av samfunnsdelen.
- Alta, Rana, Ringsaker, Øygarden, Notodden og Lyngdal har vært gjenstand for en slik analyse.

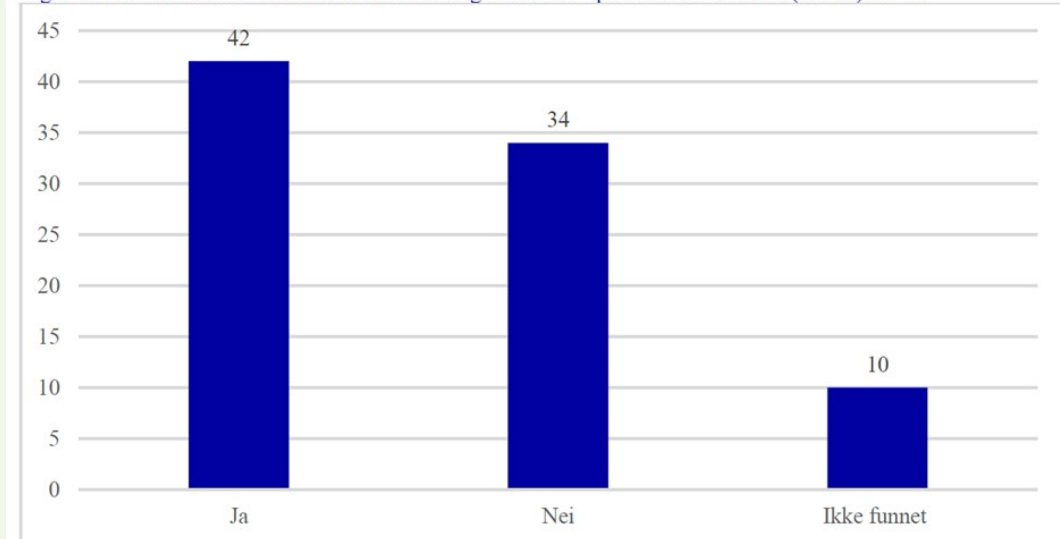

Figur 2 Hvilket år ble kommuneplanens samfunnsdel vedtatt (år)? N=83

Kilde: KOSTRA/Oxford Research

Figur 6 Antall av kommunene som har arealstrategi i kommuneplanens samfunnsdel (Ja/Nei). N=76

Arealstrategien skal ikke være en arealdel «light»

Den skal;

- være overordnet og angi prinsipper for den romlig utvikling,
- gi en kobling mellom samfunnsdel og arealdel
- vise sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk
- angi langsiktige utviklingsretninger og områder for særlig utvikling og vern for å ivareta de arealhensynene som framgår av plan- og bygningsloven § 3–1.
- gi politisk styring og være konkret nok til å kunne brukes til å grovsortere arealinnspill til arealdelen

Derfor er det ikke aktuelt å ha innsigelse til en strategi, men statsforvalter, fylkeskommunen og sektormyndigheter må gi innspill dersom deler av strategien kan føre til arealbruk som kan gi grunnlag for innsigelse.

Arealregnskap grunnlag for arealstrategien

- Arealstrategien skal være realistisk og ha en overordnet karakter
- Arealregnskap nyttig verktøy
- Kartleggingen viste ulik praksis
- Flere ønsker å bruke det
- Flere må bidra sammen, både til grunnlaget og i veiledning rundt bruken av arealregnskap i planprosesser.
- *Les hele kartleggingsrapporten og eksempler på dagens bruk av arealregnskap i kommuneplanprosesser her: [rapport](#).*

Utvikling av veiledningsmaterieill for bruk av arealregnskap i kommuneplanprosesser

- Prosjekt 2021-2024
- Pilotere og prøve ut arealregnskap i kommuneplanprosesser
- Legge grunnlag for felles metodikk og lettere tilgang til felles kunnskapsgrunnlag om arealutvikling
- Utvikle veiledningsmaterieill som publiseres på planlegging.no

- Kommuner: Vinje, Nore og Uvdal, Øystre-Slidre, Indre Østfold, Karmøy, Sykkylven og Tingvoll.
Fylkeskommuner: Rogaland, Viken og Nordland.

- Innsiktsarbeid høsten 2021
- Første pilotering og publisering i 2022
- Nye delprosjekter og byggesteiner i 2023 og 2024

Pilot i bruk av arealstrategi for å forenkle kommuneplanens arealdel i små kommuner med store LNFR-områder

Distriktsenteret
Kompetansesenter for distriktsutvikling

Fagområde

Metoder og verktøy

Ansatte

Kontakt oss

Om oss

UiT Norges arktiske universitet

INN Høgskolen
i Innlandet

Samfunnsplanlegging

God samfunnsplanlegging er å hele tiden ha en oppdatert kommuneplan – både areal- og samfunnsdel, og ta den i bruk. Samfunnsplanen forteller hvordan kommunen skal gjennomføre øvrige deler av utviklingsarbeidet sitt.

Kommunal- og
distriktsdepartementet

Kommer en temaside om arealstrategi

Regjeringen.no

Tema ▼ Dokument ▼ Aktuelt ▼ Departement ▼ Regjering ▼

Du er her: Forsiden • Tema ▼ • Plan, bygg og eiendom ▼ • Plan- og bygningsloven ▼ • Planlegging ▼ • Fagtema i planlegging ▼

Fagtema i planlegging

Fagtema i planlegging beskriver hvordan forskjellige hensyn og sektorinteresser skal håndteres. De viktigste er nevnt i formålsbestemmelsen, og i § 3-1 om oppgaver og hensyn i planleggingen. Andre hensyn er nevnt i enkeltbestemmelser, statlige planretningslinjer og i nasjonale forventninger. I tillegg påvirker også mange særlover planleggingen.

[A](#) [B](#) [E](#) [G](#) [J](#) [K](#) [N](#) [R](#) [S](#) [U](#) [V](#)

A

Arkitektur, byggeskikk og estetikk

B

Barn og unge
Bolig og nabolag
By- og stedsutvikling
Byrom og møteplasser
Bærekraftsmålene

F

Folkehelse
Fortetting, transformasjon og knutepunktutvikling
Friluftsliv

G

Grønnstruktur
Gåing

J

Jordvern

Regjeringen.no

Tema ▼ Dokument ▼ Aktuelt ▼ Departement ▼ Regjering ▼

Du er her: Forsiden • Tema ▼ • Plan, bygg og eiendom ▼ • Plan- og bygningsloven ▼ • Planlegging ▼ [Del/tips](#) [Skriv ut](#)

[Plan- og bygningsloven](#)

Planlegging

etter plan- og bygningsloven

Tema

På disse sidene finner du veiledning til plandelen i plan- og bygningsloven, lenker til nyttige ressurser og en innføring i plansystemet på ulike nivå. Du finner også informasjon om forskjellige hensyn og fagtema som er viktig for god planlegging. Planlegging er viktig for å utvikle bærekraftige samfunn, og sikre felles verdier og grunnleggende levekår for alle.

Kommunal- og distriktsdepartementet

Planlegging.no

Veiledning og overordnede føringer til planlegging

På denne siden finner du veiledere om planlegging etter plan- og bygningsloven. I tillegg finner du gjeldende nasjonale forventninger og SPR. Du finner også høringer, rundskriv, tolkningsuttalelser, lovkommentaren og spørsmål og svar.

Fagtema i planlegging

Fagtema beskriver hvordan forskjellige hensyn og sektorinteresser skal håndteres i planlegging. Vi har samlet en rekke tema som er nevnt i formålsbestemmelsen i pbl. samt i enkeltbestemmelser, forskrifter, statlige planretningslinjer, nasjonale forventninger m.m.

Innføring i plansystemet og prosessene

Her finner du en innføring i plandelen av plan- og bygningsloven og hvordan plansystemet fungerer. Du finner overordnede føringer og veiledning til de enkelte trinnene og delene av en planprosess, enten den skjer i din kommune, fylke/region eller nasjonalt.

